

וכן המוכר קברו ודרך קברו, מעמדו ומקום הספידו — באים בני משפחה וקוברים אותו בעל כרחו, משום פגם משפחה.

דף פר

קנז. מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשים — מה הדין באופנים הבאים?

א. היה לו מלוה או פקדון ביד אחרים.

ב. היו לו פירות תלושים מן הקרקע, או שאר מטלטלין; בעלי חיים ספינות ועבדים.

א. מטלטלין של יתומים אינם משועבדים לכתובה ולבעל חוב. ואולם מי שמת והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים, לדברי רבי טרפון ינתנו לכושל שבהם [= הכושל שבראיה (רבי בנימין; רבי יוסי בר חנינא. פרש"י: למי ששטרו מאוחר שלא יוכל לטרוף לקוחות הקודמים לו. (וכן סייע הרא"ש מהירושלמי שאמרו שם, כגון מלוה בשטר ומלוה בעדים — ינתנו למלוה בעדים). והרי"ף כתב: לבעל חוב, שהוא נקרא כושל לפי שאינו נוטל אלא בראיה משא"כ אשה גובה כתובה בתנאי בית דין] או לכתובת אשה, שהיא קרויה 'כושל'. רבי אלעזר; רבי יוחנן].

א. התוס' (פב. ד"ה לא) חככו לומר אם ינתנו לכושל שבהם מצד הדין או מצוה בעלמא ליתן לכושל אבל לא מדינא, ע"ש.

ב. למאן דאמר כושל שבראיה — אם שניהם שוים בכה ראייתם, יינתנו לכתובת האשה. (תוס' פו. ד"ה לאשה).

רבי עקיבא אומר: ינתנו ליורשים, שכולם צריכים שבועה ואין היורשים צריכים שבועה, הלכך משמת זכו בהם היורשים וברשותם הם, אלא אם כן תפסו הנושים בחייו, וכדלהלן. יש מי שכתב שלהלכה אין אשה גובה כתובתה ממלוה שביד אחרים, משום שהוא 'ראוי', ואין כן דעת התוס' ועוד. (ע' הגהות אשר"י).

ב. היו לו פירות תלושים מן הקרקע, וכן שאר מטלטלין, בעלי חיים ספינות ועבדים (כמאן דאמר עבדי כמטלטלי דמי. עפ"י תוס') — לדברי רבי טרפון, כל הקודם בהם זכה. זכתה האשה יותר מכתובתה ובע"ח יותר על חובו, המותר — ינתן לכושל שבהן.

ונחלקו אמוראים אימתי מועלת החזקה זו; לדברי רב ושמואל, דוקא אם היו המטלטלים מונחים ברשות הרבים, [וכן ספינה כשהיא בחריפות הנהר, מקום שכל הספינות מהלכות שם], אבל בסימטא [או על שפת הנהר], הואיל ומקום הראוי לקנין הוא, זכו בהם היורשים משעת מיתה והמחזיק שם לא זכה. ורבי יוחנן וריש לקיש אמרו: אפילו בסימטא מועיל.

רבי עקיבא אומר: הכל בחזקת היורשים, מלבד אם תפס הבע"ח מחיים, וכדלהלן. ריש לקיש הורה הלכה כרבי עקיבא בהחלט, ואפילו בדיעבד אם דנו הדיינים כרבי טרפון, יש להחזיר הדין. ורבי יוחנן סובר שאין להחזיר הדין בדיעבד אלא לכתחילה מטים כרבי עקיבא (כן פירשו לאבעיית אימא').

הרי"ף כתב הלכה כרבי עקיבא. אלא שבזמן הזה גובה אשה כתובה ממטלטלי דיתמי מתקנת הגאונים, הלכך עושים כרבי טרפון וכרבי יוסי בר חנינא (שהיה קשיש מרבי יוחנן. רא"ש) שאמר ינתנו לכושל שבראיה.

דפים פד — פה

קנת. א. האם מועילה תפיסת האשה או הבעל-חוב לגבות חובם לאחר מות הבעל / הלווה? ומה הדין בתפיסה על ידי שליח? והאם החזקה שעל ידי פקדון נידונית כתפיסה?

ב. רבי עקיבא ורבי טרפון — הלכה כמי?

א. לדברי רבי עקיבא, תפיסת בעל חוב מהיורשים אינה מועילה, כי מיד בשעת המיתה עוברים המטלטלים לרשות היתומים. אבל אם תפס מטלטלין בחיי הלווה — מועילה תפיסתו, (כי באותה שעה אין שייך שבועה, לפי שאינו בא ליפרע מנכסי יתומים, הלכך זכה במה שבידו. תוס'). ולרבי טרפון מועילה תפיסה אף לאחר מותו מרשות הרבים או מסימטא וכנ"ל.

לדברי רבנו תם (עפ"י מסקנת הגמרא להלן צו) אין מועילה תפיסה מחיים אלא לבעל חוב, אבל לא לכתובת אשה. ורבנו חננאל פסק שמועילה תפיסה לכתובה.

תפס הבעל-חוב שור שהיה אצל בוקר היתומים, בעל חוב אומר: מחיים תפסתיו ובוקר אומר: לאחר מיתה תפסת (ואין תפיסתך מועלת, כרבי עקיבא); הורה רב נחמן שאם אין לו עדים שתפס — נאמן, מתוך שהיה יכול לומר לקוח הוא בידי, [שאעפ"י שלגודרות אין חזקה לטעון 'לקוחים הם בידי', שמא מצאן והכניסן לביתו — לשור המסור לרועה יש חזקה]. ואולם אם תפס בעדים, שוב אינו נאמן לטעון לקוח הוא בידי, שהרי ראו שחטף. (תוס').

במעשה באשה שהופקד אצלה תיק שטרות וטענה מחיים תפסתי, כתבו התוס' שאינה נאמנת במיגו, משום שבתחילה סברה שטענתה טענה טובה, כי היתה סבורה שהחזקת פקדון נחשבת תפיסה. ואין להאמינה במיגו שהיתה טוענת אתמול אחרת, שאין אומרים מיגו למפרע. והרי"ף כתב ששונה שם שלא היתה יכול לטעון 'לקוחים הם בידי', כי היתה צריכה להביא שטר קנין, שהרי אותיות אינן נקנות במסירה, אבל בשאר מטלטלין — לדברי הר"ף נאמן ב'מיגו'. ומשמע שלדעת הר"ף אומרים 'מיגו למפרע'. וכ"מ ברא"ש. וע' בשו"ת חות יאיר (קכ) שיכול בעל-דין לטעון 'קים לי' כדעת הפוסקים שאומרים מיגו למפרע.

שלח בעל חוב שליח לתפוס עבורו, ויש שם בעלי חובות אחרים — הרי זה תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים, ואמר רבי יוחנן: לא קנה, ויכולים האחרים לבוא ולהחזיק.

יש מי שכתב [בישוב שיטת רש"י], שלא אמרו לא קנה אלא במקום ששאר בעלי החובות גילו בדעתם שרוצים לתפוס, אבל בלאו הכי, תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים קנה כל שעשאו שליח. (עפ"י שבט הלוי ח"ח שה"ג).

היו החפצים נתונים אצלו כפקדון מאת הלווה, אין זו נחשבת תפיסה מחיים, מלבד אם יש עדים שתבעו מחיים ולא נתן לו, שעיקבם לשם גביית חובו. כן הורה רב נחמן לאשה בעלת-חוב שהיה מופקד אצלה תיק של שטרות מחיים.

ב. כאמור, הורה ריש לקיש הלכה כרבי עקיבא כנגד רבי טרפון, ואף בדיעבד אם פסקו בית דין אחרת — הדין חזור. ורבי יוחנן חולק וסובר שבדיעבד עכ"פ הלכה כרבי טרפון. ורצו לפרש שנחלקו בשאלה האם הלכה כרבי עקיבא רק כשחלוק עם חברו או גם כשחלוק על דעת רבו. או אפשר שחולקים האם רבי טרפון היה רבו של רבי עקיבא או חברו. או לכולי עלמא חברו הוא, והשאלה היא אם הלכה כרבי עקיבא מחברו בהחלט או מטים ההוראה לכתחילה כמותו, אבל אין להחזיר את מה שנעשה. הרי"ף כתב שהלכה כרבי עקיבא כנגד רבי טרפון, שחברו היה. (רא"ש).